

Критика, бібліографія

УДК 01.73: 321.161.2-06

ББК 803.44 (Укр)

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ – КАТЕГОРІЯ ДОСТУПНА

В. Клінг, Д. Штогрин

У статті йдеться про книгу «На перехресті культур: Збірник наукових праць на честь Леоніда Рудницького з нагоди його 70-річчя / Упорядн. Альберт Кіна та Олег Купчинський». – Львів, Філадельфія: Наукове товариство імені Шевченка, Львівський національний університет імені Івана Франка, Український Вільний університет, Київський національний лінгвістичний університет. – 2008. – 750 с. Рецензію на неї перекладено українською мовою Оксаною Семак за виданням The Ukrainian Quarterly. – Volume LXV, Numbers 1-2, Spring-Summer, 2009. – P.134-146. У передмові до статті Леонід Рудницький пише: “Як головний редактор «Українського Щоквартальника», я був змушений включити до оглядових статей і цю, яка очевидячки і не приховуючи надто персоніфікує мене. Проте ця оглядова стаття великою мірою сфокусована на матеріалі, зібраному у збірнику, тому похвали, призначені мені, зараховую на конта збірника. І на додаток, ця стаття виписана на багатьох рівнях, тому було б несправедливо оминати її, посилаючись на власну скромність. Щоб віддати належне її змісту, слід сказати, що, на думку заступника редактора «Українського Щоквартальника», вона є доступною та зрозумілою”.

Ключові слова: науковий пошук, узагальнення, висновки, синтез, просвітництво, романтизм, церква, культура.

*“Між пляжами Сан-Домінго та Бангкоком
немає перешкоди.
Вони не відчують відрази
до сонцезахисного крему та булькання
кока-коли...”*

Слова пісні Ноеля Коварда з його мюзиклу “Пливемо далеко” протоколюють радше факт сьогодення, аніж передбачають майбутнє. Ковард зазнав би невдачі як провісник речей прийдешніх, оскільки будь-який пророк без особливого дару передбачення сказав би ще в 1960 році, що грядуть часи трансатлантичних лайнерів. Не було також новиною

те, що кока-кола стане домінуючим товаром від полюса до полюса. Вже одноманітність та всюдисущність назв відомих брендів, триумф споживачтва як третя хвиля тоталітаризму, як джерело всіх видів капіталізму надали словам Коварда характеру передбачення жажливої глобалізації у той момент, коли перші веселкові літери реклам засяяли на горизонті, коли сам термін “глобалізація” був ще неясною абстракцією.

Куди б Ковард подався сьогодні? Мегамільярди бургерів продано і вогні реклам стали ще більш знайомими та поширеними, аніж знаки кока-коли п'ятдесят років тому. У Будапешті, наприклад, кількість закладів Мак-Дональд та Бургер-Кінг зросла до 60 за менше ніж три роки. Відень зараз має 20 кавових магазинів компанії Старбак, коли в 2001 році не мав жодного. Гомогенність культур виявляється також у мові. Австрійці, що колись висміювали вітання “Tschuss”, зараз вживають його постійно, хоча й інколи із несміливою соромливістю, старше покоління впадає у відчай чуючи, як молодь говорить “lecker”, називаючи їжу чи вживаючи діалект слова “дивитися” замість літературного відповідника. Якщо кожна епоха вірила, що заключні слова твору Олександра По “І світова темрява поглинула все” актуальні саме в їхні дні, тоді велике “заціпеніння” нашого власного століття зросло, досягаючи критичного рівня одноманітності у споживачській глобалізації та домінуванні засобів інформації.

І все ж ця капітуляція перед поглядом про одноманітну тотожність є надто поспішною. Так, кока є кока у Паукіпсі та Оберпулендорфі, і поверхові голосіння про втрачену індивідуальність затьмарюють резонуючі та збагачуючі відмінності, що все ще існують у місцевому та регіональному як особливі та специфічні. Якщо б американські читачі сприйняли давній девіз “Хай живе відмінність” як розпізнавальний культурний вказівник, а не банальне гасло “несхожість”, вони б достойно поцінували природу та виміри видання, що містить погляди шанованих науковців та громадської інтелігенції. Незвичайний космополітизм Леоніда Рудницького, що виявляється в його особистій діяльності та внесках, впливає лише із розуміння закоріненості у специфіку часу, місця та культури. Означення цих трьох диференціюючих чинників дозволяє нам говорити про деякі нюанси праці “На перехресті культур: Огляд на честь Леоніда Рудницького до його 70-річчя”.

Професорська величина: Європа та Америка

Уже перша річ, яка говорить про існуючі розбіжності між європейською та американською точками зору, знаходиться у назві цієї публікації. Запитайте будь-кого, про що ця книжка, і відповідь буде: “Ювілейний збірник, звичайно”. Американські академіки гордяться, як і європейці, схожими збірниками, виданими на їхню честь до якихось подій, але чому ми називаємо їх німецьким словом Festschrift (ювілейний збірник)? Це слово як і система перебування на посаді, як поділ на відділи, як призначення цих відділів є європейською, початково німецькою інституцією. Американські університети завжди брали за зразок європейські моделі. Важливі риси американської вищої освіти прийшли з

Англії – наставники, письмові конференції, особиста взаємодія – ці аспекти часто прирівнюють до лекційного формату та адміністративних методів, які беруть початок із континенту. Навіть коли місце публікації Філадельфія, навіть коли чверть авторів подачі – американці, книга головним чином є справою європейською: немає жодного внеску, щоб не був закорінений у європейську культуру (Сполучені Штати згадуються ледве). Макет та формат, особливо обкладинка, пунктуація заголовків, розміщення змісту на останній сторінці є виразно європейськими. Із п'яти заголовків чотири переконують у тому, що їх автори закорінені в українську культуру.

Більшість есе свідчить про те, що вони не з'явилися б на пошанування американського академіка. Матеріал про Леоніда Рудницького та його роботу – це біографічний огляд чи життєпис, запропонований Олегом Купчинським (ст. 5-34) чи матеріали, що стосуються бібліографії його публікацій (ст. 35-59), складені сином лауреата, Миколою Рудницьким, належали б за своєю природою будь-якому ювілейному виданню, як і “чудове чуттєво написане есе про погляди Рудницького на українську літературу, автором яких є український видатний поет Дмитро Павличко” (ст. 63-68), але альбом фотографій (ст. 48-49) чи деталізовані “генеалогічні студії історика Людмили Качмар про родинне дерево Рудницького” (ст. 69-82) були б запропоновані американському читачеві у вигляді окремого видання біографії. Проте це якраз той випадок, коли американські читачі мали б вчитися європейської практики.

Другою відмінністю є те, що європейський професор все ще залишається центром суспільної поваги та значення, що не є притаманним для США. Навіть під час отримання знань через Інтернет, зменшення кількості читачів книг та зацікавлення людей технічними науками, професор у Європі все ще займає місце арбітра та творця політики як громадський інтелектуал, чиї слова старанно обмірковуються. І він несе престиж за допомогою університетського призначення сам, а не з допомогою засобів медіа, як коментатор телебачення чи ведучий. Професора германських мов, який, на жаль, нещодавно помер, у Відні зазвичай кликали на засідання національного законодавчого органу як консультанта та свідка-експерта щодо освітнього планування. Єдиний шлях для американського професора здобути широку повагу, звичну для європейського академіка, з одного боку, залишити “вежу” академії для “справжнього світу”, як це зробили Вілсон та Обама. Генрі Кісінгер здобув вплив тільки після свого відходу із академії. Адже зроблені ним дослідження були відомі тільки невеликому колу людей і тільки після призначення держслужбовцем його пошуки були визнані.

Така знаменитість є причиною, щоб дослідити згадані відмінності, третя з яких впливає з другої. Професори в Європі мають прямий вплив на громадські справи, про який американці можуть тільки мріяти. Участь віденського германіста в уряді мала практичний результат у запобіганні жажливим бюджетним скороченням у сфері науки, а також скороченню штату університетів, тоді як схожі приклади безпосеред-

нього позначення було б нелегко знайти у США. Навпаки, більшість професорів десятиліттями створюють кризу довіри, нав'язуючи людям думку, що вони борються за ту чи іншу соціальну справу. Ці “ображені”, як їх називає Гарольд Блум, відкидають саму основу їхньої гуманістичної місії. З химерною надією, що їхні твори перетворять явища маргіналізації в позитивну принаду для людей, вони створюють склянну ого-рожу довкола.

Їхня діяльність є марною та неплодною, тому що ні один американський професор ніколи не змушений був боротися за саме існування та приналежність до своєї країни чи релігії. Америка є достатньо міцною, щоб надавати своїм академікам свободу багатослів'я в громадських справах. Для неї майже ніколи немає значення, що сказав той чи інший професор. В Європі, і можливо, ще більше в Україні, якій постійно погрозували зі Сходу та Заходу, професор чи поет завжди був на передньому краї соціальної чи політичної акції, стаючи рупором ідеї. Тому не без причини тоталітарні режими в першу чергу очищали від них університети та інші навчальні заклади.

Якщо б не резонансна участь у церковних справах таких науковців, як Рудницький, церква в Україні цілком могла б зникнути чи злитися із державою, перетворившись на гвинтик у політичній машині. Націю постійно зараховували б до якоїсь іншої поглинаючої народності, так, як Тибет поглинається Китаєм, якщо б Леонід Рудницький та інші такі, як він, не окреслювали та прославляли специфічно українські риси української культури. Хіба справжня гуманістична наука, свобода вільного мистецтва могла б сприяти якійсь великій брехні, ніби служачи соціальному поліпшенню, але насправді зміцненню влади. І тому, що історія пишеться переможцями, вся українська історія – література, політика, дипломатія, лінгвістика – могла б бути стерта чи не залишила б внеску для історії іншої країни, якби не такі науковці, як Леонід Рудницький.

Найважливішою місією культури з 1945 року стало завдання постійно нагадувати світу про Україну, що й невтомно робив серед декількох інших Рудницький. Тому стає легше зрозуміти, чому він заслуговує того рівня уваги та гучного вітання, трохи незвичного, як для американського академіка. Це видання є найкращою формою подяки Леонідові Рудницькому заради продовження його діяльності, постійних наукових пошуків, поміркованих і проникливих узагальнень, безкомпромісності, синтезу висновків з особливих подій, відважності, яка не шукала згоди з політикою та модою. Тетяна Дідушок і Юрій Сачаров із Львівського університету імені Івана Франка закінчують своє есе про Доктора Фауста Томаса Манна (с.156) твердженням, що “тема цього твору безпосередньо межує з науковим полем діяльності нашого шанованого ювіляра”. Це ж положення могло б бути вжите стосовно кожної статті у цьому збірнику, навіть якщо б вона не торкалася теми наукових інтересів Леоніда Рудницького, вона зробила б це у змаганні з його по-

вними нюансів, скрупульозними науковими дослідженнями та ясним витонченим письмом.

Величезна ерудиція

Маючи високу якість, ця збірка є те, що німецькою прийнято називати “чтиво”, том страхаючої величини (скільки збірників мають 750 сторінок?), вона запрошує читачів розчинити себе у різноманітності змісту, коли одне есе веде непереможно до іншого через структурну дисципліну; видавці пропонують п’ять розділів: про Рудницького та його сім’ю, про літературу, про лінгвістику, про релігію та церкву, про історію з її різними гілками. Ці розділи присвячені Леонідові Рудницькому як славісту, як германісту у сфері літературної критики та лінгвістики, як історика, як університетському керівнику, як послу і як громадській фігурі, як організатору міжнародних конференцій і як (старий термін вимагає згадки) захиснику віри під час і після “буремних років в українському патріархальному рухові” в 1960-их та 70-их. Кількість його робіт більша, ніж товщина видання, про це говорить також огляд його змісту. Знаково, що статті презентовано на п’яти мовах – українській, німецькій, англійській, польській, іспанській і ще більше мов цитуються у джерелах (латинська, французька, італійська, російська, староанглійська і опосередковано – грецька та вірменська). Яке інше схоже видання містить матеріали про (серед усього іншого!) східнонімецькі ковбойські рухи, церковні документи 16-17 століття, пункти секретного радянського та польського нагляду за Папою Іваном Павлом II, умови Старого Заповіту як дзеркала королівської чесноти давньоанглійською мовою, функціонування історії музики у “Докторі Фаусті” Манна, історію українського дипломатичного корпусу на початку 20-их, джерела українського літературного експресіонізму, концептуальний огляд німецького просвітництва та романтизму, вивчення іспанських, італійських та французьких джерел Дона Жуана та його версія в українській літературі. Більшість праць у цьому виданні написані на дуже скрупульозному науковому рівні, збір усіх частин робить дуже читабельною книгу з усією різноманітністю зарисовок.

Розмаїття змісту і мови, їх глибина та багатство могли б пройти понад межами майже всіх оглядачів і саме тут автор повинен висловити власні застереження і свою вдячність за допомогу у подоланні деяких труднощів. Цей оглядач у себе вдома, коли пише німецькою, і коли англійською, може впоратися із давньоанглійською, майже не має проблем із романськими мовами, репрезентованими тут, але він не має навіть елементарної компетенції в будь-якій слов’янській мові, тому логічно, але неохоче схиляється за допомогою при огляді наукових публікацій, більшість із яких написані українською. І хоча сам Леонід Рудницький жартівливо радив оглядачу десятиліття тому не дозволяти ліквідувати незнання предмета шляхом викладання його іншим – і кожен, хто знає його, впізнає цю жартівливу пораду як сяючу коштовну річ “рудницькізму” – не намагатися зробити огляд книги, якої оглядач прочитати не може; адже нічия уява та нерви не можуть збагатити такий огляд. Пояс-

нення приходять через усвідомлений, деталізований і особливо збагачений набір приміток від професора Дмитра Штогрин з Іллінойського університету в Урбана-Шампейм. Вони є дуже потрібні. Куди б не спрямовані були цитування, що з'явилися у цьому огляді, як у прикладі, наведеному вище, зауваження Дмитра Штогрин є частиною критики та нашого короткого огляду. Тому він великою мірою є співавтором цієї статті.

Зміст та значення

Багато видань містять короткий зміст видання на західноєвропейських мовах, особливо англійській, і Дмитро Штогрин повторює переконання автора цього огляду, що видання “На перехрестях культур” могло б здобути популярність завдяки таким коротким резюме. Іншим невеликим недоліком, на думку Дмитра Штогрин, є брак уточнення власних імен людей та місць. Але їхня відсутність – це наслідок європейського стилю видання, адже у багатьох наукових книгах, надрукованих на континенті, часто не конкретизуються власні назви. Такий недолік був би просто неможливим в англо-американських публікаціях. Ще дві невеличкі вади: слід пам'ятати про технічні огріхи, яких насправді дуже й дуже мало (чудове досягнення нашої ери швидкого друкування) і, як вказує Дмитро Штогрин, редакторам слід було б умістити порівняльні студії Ярослава Дашкевича про вірменські та українські церковні об'єднання (ст. 606-639) не у частині про історію, а у попередньому розділі про історію церкви та релігії.

Приймаємо ці незначні зауваження, і наш огляд може свідчити про повну згоду із застереженнями Штогрин, які цитуємо. “Зважаючи на багатство мов та складність предметів розгляду, редактори Альберт Кіпа та Олег Купчинський заслуговують на похвалу за їхню визначну видавничу справу. Збірка ... добре скомпонована. ...” “На перехрестях культур” є значним внеском до сучасної науки і прекрасним пам'ятником для людини, яка присвятила своє життя навчання та науці”. Багато що про постать цього чоловіка вже сказано і наш огляд буде близьким до цих відгуків, але наукова цінність видання заслуговує на те, щоб віддати належне п'яти статтям, які автор огляду вважає своїм обов'язком згадати, всі з них із розділу про літературу. Особливої похвали заслуговує їхня критична проникливість у джерело цитування, розмах вивчення історії питання, ясність тез, вишуканість концептуальної обробки та елегантність аргументів. Нарис Франса Біргеля “Зв'язки Карла Мея із Східною Німеччиною” (ст. 85-104) – це чутливий, естетичний аналіз, поданий крізь призму соціальної інженерії, що створює образ корінного американця, який підпорядкований цінностям та уподобанням соціалістичного класу. Багато схожих есе, ґрунтуються на “культуральних стадіях”, щоб приховати брак специфіки та оволодіння підґрунтям. На відміну від них, роботи Біргеля опираються на соціальні історії Східної та Західної Німеччини, ревізійні студії “індіанської” історії Ді Брауна, скуппульозний аналіз фільмів Віннетоу, документи про фінансування та продукування каталогів, автобіографії Гойко

Мітік, зірок фільмів, різноманітні відгуки Заходу та Сходу на повісті Карла Мея, і навіть – журнал Плейбой. Це провокативне есе написане з величезною ясністю та зосередженістю.

Коротке есе Річарда Дж.Брунера (ст.105-111) про добу просвітництва та романтизму обов'язково буде передруковане в історії німецької літератури завдяки чудовому підходу до стандартного погляду на користь продовження та поширення освіченості, яку пропонує романтизм. Це есе є добрим для збірника, оскільки чітко продовжує попередні, але дуже розвинуті і навіть – дуже провокативні дослідження теми через аналіз початкових джерел, особливо через показ того, як твори Д'Алемберта ведуть із неочікуваною прямолінійністю до Клеменс вон Бретано і Джін Пол. Романтизм як апофеоз Просвітительства, а не його антитеза переходить у високо витончений аргумент у цій ясній частині, у цій моделі “неофіційного” есе й обіцяє його подальший розвиток.

Знавець іспанської літератури та компаративіст Луїс Гомес пропонує історичний огляд легенди про Дон Жуана, що ґрунтується на відносно малознаному українському варіанті Лесі Українки. Автор інтегрує цю версію з повним набором інших традицій у глибшому контексті цієї вічноповторюваної історії. Гомесове есе презентує нічого більше, як авторитетний огляд європейської літературної традиції протягом появи та утвердження історії Дон Жуана. Цей вибраний підхід обмежує його до чіткого дослідження трактування теми впродовж 18 століття, яке він викладає з нюансами та незалежністю, але було б чудово дізнатися про його погляди на пізніші трактування, такі як “Дон Жуан у пеклі” Шоу, “Дон Жуан повертається з війни” Говарта. Як видно, Гомес забезпечує інше вивчення, яке містить тезу про поширення цієї теми та збагачення літературної історії.

Огляд Альберта Кіпи – пов'язаний із Лесею Українкою – відмічає варіант транслітерації – “Спорідненість творчості Лесі Українки та Гете” (ст.188-195). Праця є зразком справжнього мультикультуралізму, автор простежує зв'язок резонуючої традиції лицарського роману та німецької традиції, праці цього автора все ще головним чином невідомого на Заході (Кіпа, ст.195) свідчать про жадібну, неформальну участь України в руслі європейської літератури.

Хоча та участь є очевидною у наукових внесках не більше, ніж “Функції музики у творі Томаса Манна “Доктор Фауст” Дідушок та Сачарова. Цей короткий огляд про функції музики у “Докторі Фаусті” – знаменитий аналіз на найвищому рівні, що подає всесторонній огляд роману на базі найважливіших естетичних елементів. Читач приголомшений, який великий обсяг роману Дідушок і Сачаров охопили у своїй короткій праці (ст. 144-156) і як ясно вони організовують свою дискусію відповідними заголовками: “Функції музики”, “Розмовно-технічна функція”, “Узагальнюючо-мистецька функція”, “Дидактична функція”, “Функція критики часу та суспільства”, “Функція спокуси”, “Метафорична функція”. Небагато праць про цей відомий роман є такими ж ам-

біційними, як і простими, як цей огляд, що є правдивим зразком організованості та простоти.

І на кінець, есе Катерини Рудницької-Шрай – “Прочитання старого заповіту королів у “Пасторалі” Великого Альфреда” (ст. 269-287) – поєднує історію, лінгвістику, герменевтику та літературний аналіз в майстерному, синтезованому огляді елементів, притаманних трьом епізодам *Cura Pastoralis*, включаючи Короля Давида. Будь-який знавець Середньовіччя, який себе поважає, повинен володіти латинською, староанглійською мовами, текстуальною критикою і широкими науковими знаннями, які є передумовою до компетентної роботи.

Але хороший знавець Середньовіччя також знає, як вибрати і розрізнити серед її джерел, щоб довести її до розсудливого висновку, як це зробила Рудницька-Шрай. Не блукаючи навмання цілим збірником, без відбору та різниці, як робили інші науковці, це есе містить чітку тезу у самому заголовку і використовує різні дисципліни, щоб обґрунтувати погляд, що Альфред був зацікавлений ідеями королівського сану у всіх відношеннях. Беручи до уваги дослівно цитату Рудницької-Шрай: “Можливо в цьому місці знаходиться суть звертання Альфреда до сучасних читачів – його царська слава, вдосконалена легкою побожністю та освячена людською вразливістю”. Таке формулювання є нічим іншим як промовистим заповітом гуманістичних цінностей, що їх сформулувала західна свідомість за тисячоліття, цінностей, які закорінені в юдейсько-християнську традицію. По суті, це наочна ілюстрація методів, за допомогою яких “чиста” наука може стверджувати й укріпляти життєві ідеали, які включають особливі предмети зображення.

Обговорення цих п’яти схожих чудових есе спрямоване на те, щоб дати конкретну ілюстрацію ряду та рівню робіт, які достойні лауреата, і сучасний оглядач жалкує, що не вміє читати українською, яка б дала змогу оцінити більшість есе у виданні. Ще дві чудові речі щодо збірника. Перша – авторитетний короткий виклад у коротких нотатках Дмитра Штогрини, створених, щоб дати читачам уявлення про зміст збірника.

Першого розділу про Леоніда Рудницького та його сім’ю ми вже торкалися, але все ж повинні відмітити критику Дмитра Штогрини, який стверджує, що з біографічного нарису Олега Купчинського, навіть незважаючи на справді успішне зображення огляду життя та роботи, все ж “...випало щось коротке, по справедливості перших років перебування у США”. Згадаємо також визначення Дмитра Штогрини, що бібліографія праць Леоніда Рудницького – це попередній, а не остаточний варіант.

Цей оглядач уже аналізував деякі з нарисів у другому розділі, але слід згадати про “чудову роботу Ярослава Грицков’яна про ідею української держави у драмах Василя Пачовського” (ст. 112-123). Тут також “Роксолана Зорівчак аналізує сприйняття Тараса Шевченка у Великій Британії (ст. 157-176), тоді як Микола Ільницький (ст.177-187) оглядає українську еміграційну літературу після Другої світової війни. Стефан Козак (Варшавський університет) вніс один із своїх трьох нарисів про українську поетесу Лесю Українку (ст.196-204), видатний український

науковець Віктор Коптілов (ст. 205-216) і поет Роман Лубківський (ст. 238-248) обговорюють у своїх статтях значення Івана Котляревського та Тараса Шеченка для сучасної України”.

Рухаючись від найраннішого періоду до ХХ ст., збірник включає два нариси, один – Миколи Корпанюка та інший – Миколи Сулими “присвячений літературі та драмі періоду Берестейської унії (1596), Ростислав Радишевський аналізує драматичний фрагмент, написаний польською мовою на честь сім’ї Вишневецького, який був поставлений в Києві у 1648 (ст. 248-268), Степан Хороб глибоко досліджує джерела українського експресіонізму (ст. 344-377), тоді як Людмила Гарнашинська сперечається з концепцією “діаспори” як її розуміють в сучасній українській літературній критиці”.

Третій розділ з лінгвістики містить статті про вплив політики на українську мову: “...перша – ректора Київського Лінгвістичного університету Галіка Артемчука (ст. 399-404) й інша – Анатолія Погрібного – проникливий нарис про вплив “Помаранчевої революції” на політику в Україні. Три інші статті цілком іншої природи завершують цей розділ: студії Василя Грещука про творчий потенціал похідних слів, аналіз Олега Купчинського деяких церковних документів XVI-XVII століть та чудове вивчення естетичних стереотипів на лінгвістичній карті слов’ян Людмили Попович (Белградський університет, Сербія) (ст. 464-490)”.

Найкоротший розділ у збірці, четвертий, присвячений церкві та культурі, містить три статті. “Василь Марчук пропонує історіографічну точку зору на роль, яку зіграла українська греко-католицька церква у громадському житті українського народу, тоді як інші дві (Ф. Марка та М. Морозовіча і Марка Томаса відповідно) присвячені Папі Івану Павлу II”.

Дмитро Штогрин доводить, що ця частина мала б містити порівняльні студії вірменського та українського церковних об’єднань. Окрім цього внеску, “остання присвячена історії та спорідненим дисциплінам. Вона містить нарис польського дипломата Рафаїла Вольського про україно-польські стосунки з часів незалежності України..., проникливий аналіз поглядів французьких дипломатів на Україну 1917-1918 років Володимира Косика (ст. 640-659), прекрасний науковий трактат про втрачені скарби Києва X-XIII століть (ст. 681-694), вивчення геополітичних аспектів в історії української архітектури Андрія Рудницького (ст. 695-701) і останній огляд Володимира Трембіцького на український дипломатичний корпус у 1917-1924 р. (ст. 702-741)”.

Внесок оглядача

Тільки після подачі до друку збірника виникла ідея, що теперішній оглядач повинен був написати статтю для цього збірника також. Нині, як би там не було, “цей оглядач” має нагоду висловити особисті спостереження, і я справді радий запропонувати моє власне пошанування Леоніда Рудницького. Без зобов’язання писати цей огляд я б втратив радість здобути знання, читаючи чудові есе у цьому виданні і зараз я повертаюсь до моєї точки зору, що ці есе належним чином вітають чоловіка, на

чию честь вони скомпоновані. Справді, дякуючи різноманітним оглядам із цієї збірки, я дуже багато дізнався, більшість із них прямо торкаються інтересів та діяльності лауреата. Моє давнє знайомство з Леонідом Рудницьким пов'язане тільки з декількома з його багатьох сфер діяльності, але спілкування з ним надзвичайно збагатило мене, прихильність до поради Рудницького, його наставництво, і сам він як чудовий вчитель та науковець цілком і буквально змінили моє життя.

Рудницький лише на декілька років старший, ніж я, але величезний досвід та досвідченість відділяли тоді професора-германіста від студента-початківця у коледжі La Salle в середині 60-их. Його блискуча присутність в аудиторії перетворювала “рутинне” мовне заняття завдяки мудрості, ерудиції, чуттю та запалу на співпрацю із студентами – Леонід Рудницький використовував відмінки іменника та закінчення дієслів, яким він навчав вміло, щоб ширити свято культури через ідіосинкретичні, але ефективні навчальні методи. До однієї події він попросив нас зосереджено вивчати антологію німецьких романів англійською мовою і підготувати доповідь про один, який приверне нашу увагу. До цього випадку я навіть не думав про те, щоб обрати студії з германістики головним полем діяльності, проте почав читати твори Генріха Кляйста, Людвіга Тека, Анети Дрост, Конрада Фердінанда Меєра та інших. Якось “Чорний павук” Готелфа захопив мене і мій ентузіазм був зміцнений цікавістю Леоніда Рудницького до моєї доповіді. Його реакція була такою, ніби він ніколи не чув нічого подібного.

Пізніше Леонід Рудницький приносив до класу численні давні видання “Часу” і давав нам завдання вибрати будь-яку статтю з будь-якого видання і перекласти її англійською мовою. Прихильність до музики у мені трепетала, шукаючи захисту звучання Дмитра Шостаковича, і я перекладав думки композитора – друковані німецькою та, можливо, написані російською, як я згадую, – у задовільну англійську мову, ще до того, як я дізнався, за яку важку роботу я взявся. Моя зацікавленість темою несла мене, але цей інтерес не міг би пробудитися без позитивної педагогіки Леоніда Рудницького.

Існує спокуса продовжувати цитувати анекдоти, афоризми, перлини проникливості та поради, але найкращим підсумком є показ того, що весь мій інтерес та ентузіазм не зміг би піти далі, якби Рудницький не був такий практичний та переконливий, і це поклато стежку для мене, щоб я невідступно продовжував свої студії у майбутньому. Дякуючи його наполегливості я звернувся до фулбрайтського товариства після закінчення, зміг зареєструватися у Гьотенберзі, закінчити навчальний заклад і працювати з деякими видатними професорами у Пенсільванії. Після річного курсу мені сказали, що мене ніколи б не прийняли, якби не висока рекомендація самого Леоніда Рудницького, оскільки моя студентська робота була англійською мовою, допусковий комітет не був упевнений у моїх знаннях німецької.

Я ніколи не перестану бути вдячним Андре вон Гроніцька, Гейнцу Моенкемейеру і Отто Спрінгеру за їхні видатні лекції і семінари, за

життєвий шанс вчитися у великого науковця, який багато значив для Рудницького, пізніше втраченого Адольфа Клармана. І тільки тепер (що роблять вік та досвід!) я можу повністю оцінити особисті аспекти Леоніда Рудницького, що легко вів мене під своїм керівництвом спадщиною світової літератури, виявленою в австрійській культурі, який навчив мене шукати правду у красі та красу у правді. Я ніколи не перестану дякувати Леонідові Рудницькому за його наставництво тоді і тепер, за головні практичні результати моєї улюбленої роботи як перекладача.

Закінчуючи тему “Рудницькізму”, скажу так: він відновлює сили у святкуванні свого дня народження і у виданні багатогранного огляду. “Bei mir ware Bescheidenheit fehl am Platz” (Якщо я не вхоплю фрази словами, то точно осягну її дух: “Скромність у моєму випадку була б лицемірством”). Це саме твердження доводить скромність, якої він комічно відрікається. Визнаючи його заслуги у багатьох галузях, радо сприймаємо як належне те, що Леонід Рудницький продовжує йти своїм шляхом з енергією, оптимізмом, дисципліною, сміливістю, відданістю, які могли б надихнути молодших людей. Він є той, хто він є, і він робить те, що робить, ніколи не вимагаючи аплодисментів чи похвали. Він є величною постаттю у багатьох сферах, він поєднує голову, серце і руки, щоб здійснювати правдиву освіту – веде інших з їхніх обмежень до ширших вимірів – не рахує нічого, крім добра, яке він може зробити. Навіть знаючи про свій вплив на інших, Леонід Рудницький все ж не може уявити свою силу, і я вдячний за шанс подякувати йому зараз.

Стаття надійшла до редакційної колегії 11.12.2009 р.

Рекомендовано до друку докт. філософ. наук, професором Карасем А.Ф.

GLOBALIZATION IS CATEGORY ACCESSIBLE

V. Kling, D. Shtogrin

In the article the question is book: «On crossing of cultures: Collection of scientific labors in honor Leonid Roudnitsky on occasion of his 70-anniversary / Organizers: Albert Kipa and Oleg Kupchinsky». – Lviv, Philadelphia: Scientific society of the name of Shevchenko, Lvov national university of the name of Ivan Franca, Ukrainian Free university, Kiev national linguistic university. – 2008. – 750 s. She is translated by Ukrainian by Oksana Semac after edition Ukrainian Quarterly. – Volume LXV, Numbers 1-2, Spring-Summer, 2009. – P.134-146. In a preface to the article the Leonid Roudnitsciy writes: "How the editor-in-chief of «Ukrainian Quarterly» I was forced to plug in the survey articles and this which obviously not hiding too personification of me. However much this survey article in a large measure based on the material collected in collection, therefore the praises appointed to me, and put on collection. And in addition, this article is written out at many level, it was therefore unfair to go round her, referring to the own

modesty. To do justice to its maintenance, it is necessary to say that, in opinion of deputy of editor of «Ukrainian Quarterly», she is accessible and clear”.

Key words: *scientific search, generalization, conclusions, synthesis, education, romanticism, church, culture.*